

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericescă, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 d v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiune:
„BISERICA și ȘCÓLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr 471.

Prea onoraților protopresviteri și administratori protopresviterali, onorată preoțime, învățătorime, inteligență și popor, din diecesa Aradului.

Vedând măritul nostru congres național bisericesc din anul trecut, că în anul acesta se implinesc 25 de ani, dela încetarea din viață a fericitului nostru Archiepiscop și Metropolit Andreiu Baron de Șaguna, și că din colectele întreprinse până acuma în metropolie, dia cauza altor neajunsuri, tot nu s'a putut aduna suma ce se recere la un monument corespunzătoriu marilor lui merite: prin conlusul seu dto 7/19 Octomvrie 1897 Nr. 72 a aflat de bine, a dispune, ca în anul acesta, la aniversarea de 25 de ani, a trecerii la cele eterne, a aceluiaș fericit Archiepiscop și Metropolit, să se celebreze parastase în toate bisericile noastre din Metropolie, și într'acelea să se continue și colecta pentru ridicarea monumentului intenționat.

După-ce parastasul dispus s'a celebrat în întreaga metropolie, cu totă pietatea și solemnitatea, și așa prin acela, clerul și poporul din toate părțile și-au manifestat, în cel mai demn mod, simțul de profundă mulțămintă și recunoștință: acuma urmează, că același cler și popor, tot în asemenea măsură, se-și manifeste recunoștința sa, și la colecta, pentru ridicarea unui monument demn de acel mare arhieru, însă tot atâta de demn și de noi clerul și poporul cari voim a ridica acel monument. Monument, prin care se arătăm lumii și posterității, nu numai meritele cele mari ale fericitului Archiereu, dar și simțul nostru de recunoștință, și prin acésta, și vrednicia noastră.

Având deci în vedere, că prelângă ținerea pa-

rastaselor; și din zelul cu care vom contribui la ridicarea monumentului, se va comproba recunoștința noastră. adecă, cumcă din rezultatul colectei se va vedea, dacă știm și noi, ca și alte poporé, prețui meritele bărbaților nostri celor mari, cum fu și fericitul Archiereu Andreiu baron de Șaguna; provocăm și rugăm pre toți preoții, învățătorii, inteligenții și întreg poporul nostru, să binevoiască a concurge, cupă puțință, cu ofertele lor, la împlinirea marei datorințe, ce avem cu toții, de a eteraisa memoria aceluiași prea demn Archiereu, și prin un monument corespunzătoriu meritelor lui și demnității noastre.

Spre scopul acesta dispunem, ca acea colectă să se întrepindă mai întâi în s. biserică, începându-se în Dumineca din 6/18 Decembre a. c. când cade și sərbătórea sfintului ierarch Nicolae Archiepiscopul dela Mira Lichiei, și să se continue până la finea lui Decembre a. c. și adecă, preotul, unde sunt mai mulți, cel săptămânariu, se arate poporului că precum toate națiunile își venerează pre bărbații lor cei mari și binefăcători, tot asemenea dorim și noi a venera pre ai nostri, pentru-că cu atât mai mulți să se resolve și dintre ai nostri a lucra pentru binele nostru, să spună mai încolo, că un atare bărbat a fost și archiepiscopul și Metropolit Andreiu baron de Șaguna, enumerându-i meritele mai însemnate, apoi adăugând că pentru atâtea merite, dorind și noi a-i fi recunoscători, voim a-i ridica un monument demn, ca se arătăm lumii și viitorimei pre lângă meritele lui, și vrednicia și recunoștința noastră, față de binefăcătorii nostri.

După asemenea espuneri deschidând colecta, mai întâiu preotul și învățătoriu, se subscrie cât vor voi apoi să se provóce pe rând, mai întâi, toți fruntașii

câți vor fi prezenți, ear după dënșii și ceilalți poporenii prezenți, a se inscrie în lista de colectă, cu cât vor voi.

După terminarea colectei în biserică preotul și învățătorul, unde vor fi mai mulți, toți vor mai merge și pela casele poporenilor, mai fruntași cari n'ar fi fost la biserică, rugând și pre aceia se contribuie cu cât vor voi.

Contribuirile ce se vor oferi, se vor induce în cõla de colectă alăturată.

Ofertele ce se vor aduna până la finea lui Decembrie a. c. să se înainteze fără amânare oficiului protopresbiteral concerninte, dimpreună cu cõlele de colectă; ear oficiile protopresbiterali, făcând un conspect, pre lângă acela și pre lângă cõlele de colectă, să le înainteze aici, negreșit până la 10 Ianuarie 1899.

În convingere că atât p. t. protopresbiteri, preoți, învățători și inteligenți, cât și iubitul nostru popor, își vor da totă silința intru a ne achita și de acõsta mare datorință, cu binecuvântare archierescă cătră toți, rămânem

Arad în 10 Noemvre 1898.

Al vostru tuturor

de tot binele voitoriu:

Ioan Mețianu, m. p.

Episcopul Aradului.

Biserica română dela 1700—1763.

I. Situațiunea politică a timpului. Prin pacea dela Carloveț încheiată la anul 1699 s'a schimbat întrégă situațiunea țerii. Turcii au fost scoși din Ungaria propriu ȃisă rămânând numai în posesiunea Bănătului timișan; ér Ardélul a trecut în posesiunea împératului și Regelui Leopold I. Aceste succese trebuiau acum asigurate prin reforme corõspunďătorie pre terenul administrațiunii, justiției și învățământului. Din motivul însé, că la aceste reforme nu s'a ascultat dieta Ungariei, s'a produs o nemulțămire generală, carea s'a potențat și prin împrejurarea, că pentru întreținerea armatei s'au eiectat dări grele pre popor.

Acõstă nemulțămire a esbucnit în revoluțiunea lui Francisc Rákoczy II, carea a ținut țera întrégă în agitațiune și în un rësboiu civil timp de opt ani de ȃile. Revoluțiunea a esbucnit la 1703, în anii cei din urmă de domniă ai lui Leopold I, și s'a continuat sub întrégă domnia fiului sêu Ioslf I. [1705—1711]. Francisc Rákoczy II a fost nepotul

fostului principe al Transilvaniei Georgiu Rákoczy II. Ținta urmărită de Rákoczy prin acõstă revoluțiune, — precum se-vede acõsta din consecințe, și mai cu seamă din tractările de pace a fost: a restabili independanța Transilvaniei așa precum fusese acõsta după bătălia dela Mohaciu și până la mórtea lui Michaiu Apafy [1690]. Întru realizarea acestei ținte Rákoczy a contat la ajutoriul regelui Franței Ludovic XIV, carele pre atunci purta rësboiu cu curtea din Viena pentru successiunea la tronul Spaniei. Védându-se însé înșelat în acõstă speranță Rákoczy, și armata sa fiind în mai multe rënduri bătută, s'a dus în Palonia, ca să cëră ajutoriul țarului Rusșiei Petru. În absența sa generalii sêi A. Károlyi și I. Pálffy încheiă la anul 1711 cu reprezentanții regelui Iosif I. pacea dela Sătmar. În condițiunile acestei păci regele promite, că va respecta libertatea religionară, va ținé cont, și va rehabilita constituțiunea Ungariei, și la procsima dietă va remedia durerile țerii. Regele Iosif I. înainte de a aproba condițiunile de pace a rëposat, și pacea a fost aprobată de fratele și următorul sêu în domnie Carol III. [1711—1740].

Sub Carol III se pórta un rësboiu victorios cu Turcii, carele se încheiă cu pacea dela Passarovitz. Prin acõstă pace, turcii învinși evacuéză Bănatul timișan, și între condițiunile de pace se stipuleză tot de odată, că Bosnia, Serbia și o parte din Romănia, și anume până în Olt trec în stëpânirea corõnei Ungariei.

În un al doilea rësboiu purtat tot sub Carol III. cu Turcii între anii 1736—1739, și terminat prin pacea încheiată la Belgrad în anul 1739 Ungaria renunță la stëpânia asupra Bosniei și Serbiei și asupra părților din Romănia căscigate prin pacea dela Passarovitz [1718].

Sub Carol III s'au întrodus mai multe reforme, și anume s'a întrodus armată permanentă în locul ostirii, carea până acum o dedeau nobilii în casuri de lipsă. Acõstă armată permanentă se compunea din iobagi, cari se prindeau, și se ademeneau prin așa numitele verbuncuri, și cari apoi trebuiau să servescă întrégă vieța. S'a întrodus dare permanentă, ce se eiecta pre iobagi și pre orașe ér nobilimea a rëmas și pentru mai departe liberă de dare. Pentru afacerile speciale ale Ungariei s'au întrodus: cancelaria aulică regiă ungară cu reședința în Viena, și consiliul regiu de locotenență. În fruntea cancelariei aulice era cancelariul și 12 consiliari, — adoptându-se principiul, că în tôte cestiunile, cari privesc Ungaria

regele consultă numai pre cancelariul și consiliarii săi, și ordinățiunile, cari privesc afacerile Ungariei regele le emite numai după ascultarea și cu conlucrarea cancelariei ungare. Consiliul de locotenentă se compunea din palatinul țării ca președinte și din 22 de consilieri denumiți de regele din clerul înalt și dintre nobili. Consiliul de locotenentă forma puterea executivă a statului și controla activitatea comitatelor și orașelor libere regesci.

Sub Carol III s'a regulat successiunea la tron prin sancțiunea pragmatică ast-feliu, că dreptul de successiune la tron s'a estins și asupra liniei femeiesci. Tot sub dânsul s'a dat Ungariei titlul de „regnum Marianum“, și religiunea romano-catolică s'a decretat de religiune de stat.

După mórtea lui Carol III. îi-urmă în domniă pre basa sancțiunii pragmatice fiica sa *M a r i a T e r e s i a* [1740—1780].

Sub guvernul acestei înțelepte Împărătese și regine se petrec însemnate evenimente. Dintre acestea înregistrăm aici înființarea miliției de graniță în Bănat și în Transilvania și regularea într'un mod mai ecuitabil, de cum fusese mai nainte a referințelor dintre iobagi și domnii de pământ. Prin organizarea miliției de graniță s'a intenționat a-se crea pre de o parte un mijloc de apărare în contra inamicilor din afară, ér prin regulamentul urbarial s'a intenționat a-se face o ameliorare după stările de atunci a sorții poporului.

Punctele principale din regulameutul urbarial edat de *M a r i a T e r e s i a* sunt următoarele, și anume: iobagilor, cari cu începere dela 1514 fuseseră legați de gliă [glebae adstricti] li-s'a dat dreptul de liberă migrațiune, dreptul de a-se strămuta dela un domn la altul. Iobagii, dacă au prunci mai mulți, pot să-și crească pre ucii din acestia și pentru cariera industrială și comercială, și pot să-i dea la învătătură, și să-ii crească și pentru funcțiuni bisericesti și de stat. Pământurile și respective posesiunile iobăgesci s'au regulat astfeliu, ca fie-care țaran să aibă pre lângă un intravilan de 1200 stângeni cua-drați pământ estravilan după loc și împrejurări dela 24 până la 40 de jugere, afară de acésta iobagii să-aibă drept de a-și trimite vitele la pășune în pășunea comună cu domnii de pământ. De asemenea s'a dat iobagilor dreptul, ca în a-zele locuri în cari dominiul are pădure, să aibă dreptul, ca să-și aducă lemne atât pentru foc, cât și pentru clădire — pre lângă obligământul, ca pentru esercițiul acestui drept se-taiă, și se aducă pre seama domnului de pământ

un stângin de lemne. Sarcinele, și respective prestațiunile iobagilor față de domnii de pământ s'au regulat prin acest regulament astfeliu, că fie-care iobagiu, care avea o sesiune întregă de pământ în posesiunea sa să lucreze în fie-care an la domnul de pământ fără plată 52 de zile cu plugul, seau cu carul cu patru boi, eventual un număr indoit de zile cu mânille. Pre lângă acésta iobagiul era datoriu ca din produsele, ce le avea din sesiunea din pământ, carea era în posesiunea sa, și anume atât de bucate, cât și din vite să dea a noua parte domnului de pământ, ér a decea parte clerului rom. catolic. Din galițe erau apoi datori să-dea domnilor de pământ câte o părechia, și sub titlul de dare de cap să plătescă la an un florin.

Colectiune de Predici.

Pentru toate Duminecile anului bisericesc, cu concursul mai multor preoți din Archidieceasa Bucovinei, edate ca op iubilare din incidentul aniversării a XXV. a fondării facultății teologice gr. or. la universitatea *Francisco-Iosefină*, de profesorii *Dr. Teodor Tarnavski* și *Dr. Emilian Voitschi*. Partea I. Tomul II. — Cernăuți 1898.

Abia a trecut anul de când am anunțat aparițiunea tomului I din colectiunea de predici edate de profesorii facultății de teologie din Cernăuți *Dr. T. Tarnavski* și *Dr. E. Voitschi* și suntem în plăcuta poziție a anunța publicului nostru cetitoriu, că și tomul II din acésta valoroasă colectiune de predici a apărut deja, conținând predicele dela Dumineca II. după Rusale până la Dumineca XVI. după Rusale inclusive, urmând editorii ca și în tomul I. a publica pentru fiecare Duminecă câte 4 predici, (cu excepțiunea Duminecii a XV și XVI după Rusale, la cari au publicat câte 5 predici,) fiind cele mai multe din ele, predici în înțelesul strins al cuvântului, și numai cateva din ele omilii; ér ce s'atinge de conținut în primul loc sunt publicate predicele liturgice — un teren neexploatat până acuma la noi — urmează apoi predici cu conținut dogmatic, moral etc.

Dar ca cetitorii noștri să înțeleagă mai bine modul cum s'a procedat la elaborarea acestor predici, vom da în resumat conținutul lor din o singură Duminecă, și anume din Dumineca a II după Rusalii.

I. Predică este a d-lui prof. *Dr. Teodor Tarnavski*. Autorul în introducere schițează pe scurt evanghelia zilei, spunând, că dintre mijlocele împărțite de Mântuitorul *Christos* apostolilor pentru sănțirea și mântuirea ómenilor cel mai însemnat este aducerea jertfei celei fără de singe prin care să revarsă asupra ómenilor totă imbelșugarea darurilor cerești. În pertractare vorbește d-nul *Dr. Tarnav-*

schii despre proscomidie, care este „acel serviciu d-de-esc, la care darurile euharistice, spunându-se rugăciuni corăspundătoare, se pregătesc pentru aducerea jertfei celei necrunte“. Intr'un mod elocuent și clar ni-se espune apoi toate cestiunile referitoare la proscomidie, și anume de unde își derivă numele; cum trebuie să se pregătească preotul la săvârșirea ei, — cum se scote agnețul, ce însemnează acest cuvânt etc. După ce termină cu această descriere, se întreabă, că „privind la disc cu părțicelele de pe el, ce iconă măreță ne înfățișază? Il vedem pe Isus Christos pe carele il inchipuiește agnețul din mijlocul discului, ca cap al bisericii sale cerești și pământesti, ca împărat în împărăția sa încunjurat de toți membrii bisericii sale. . . Cu pregătirea agnețului și a vinului la proscomidie preotul ne înfățișază toate câte s'au întemplat cu preacuratul trup al Domnului pe cruce“. In epilog indeamnă pe ascultători la iubirea deapropelui și jertfirea pentru el. Și fiind-că proscomidia pe lângă jertfa adusă de Mântuitorul nostru pentru noi ne mai aduce aminte și de nașterea Lui, trebuie să lăudăm vecinic nașterea acesta după cum a lăudat-o ingerii, păstorii și magii. Și precum magii i-au adus lui Isus, d-deescului prunc din Vifleem daruri scumpe, adecă aur, tămii și smirnă, așa și noi datori suntem să-i aducem daruri, și anume in loc de smirnă nădejde neclinită, care se arată faptice printr'o rugăciune fierbinte bineplăcută Domnului.

A II predică este a d-lui prof. Dr. E m i l i a n V o i u t s c h i. Autorul in introducere ne înfățișază pe Mântuitorul Christos ce pescar d-deesc, care „întorcându-se la Părintele său, nu-și pută lăsa mreja, odată aruncată in lume, fără ancoră și fără de pescari“. Pescarii sunt apostolii și după dinșii episcopi și preoții. In pertractare arată autorul 1. de ce feliu de ancoră a legat Christos mreja sa in această lume, și 2. cari sunt peștii cei răi, ce stau să-i spargă mreja? Autorul ne arată in mod plastic, că ancorele acestea sunt cele 7 taine a-le Testamentului Nou instituite de Mântuitorul Christos, și depuse in biserica sa, cari sunt cause mijlocitoare a-le grației d-deești, indispensabilă spre mântuirea noastră. — Mântuitorul Christos voiește, ca pe toți oamenii să-i prindă in mreja [biserica] sa, și să-i câștige pentru împărăția sa. Peștii răi, cari umblă să spargă mreja sunt aceia, cari umblă să sporească scopurile satanei, și să amăgiască pe oamenii slabi de ingeri și creduli. După-ce desfășură acestea din toate punctele de vedere ne dă următoarea învățatură: ear noi iubitorilor să ne ținem in toate împrejurările vieții de credința noastră in Christos, căci ea este hrană d-deească, și ne este dată numai ca să scăpăm curăți din marea cea adencă a lumii acesteia și să intrăm la locurile cele alese a-le patriei cerești. Termină apoi cu o frumoasă rugăciune indreptată către d-deescul pescariu.

A III. predică este lucrată de d-nul Dr. S t e f a n S a g h i n. D-Sa tractează despre ascultare,

careea este o virtute bineplăcută lui D-șeu, arătând valoarea cea mare a ei. Prin neascultare și nesupunere a intrat păcatul și blăstămul in lume, prin ascultare și supunere a sosit in lume iertarea păcatelor, binecuvântarea, darul și viața de veci.

După-ce d-nul autor desfășură această temă din toate punctele de vedere, termină in următorul mod: Ați aușit până acuma de cât de mare preț este inaintea lui D-șeu și inaintea oamenilor, această virtute a ascultării și a supunerii. Să urmăm și noi pildei celei mărețe a Domnului nostru Isus Christos și a s. săi apostoli diu s. evanghelie de astăzi.

A IV predică este lucrată de d-nul Dr. V a s i l e G h e o r g h i u. Densul ne arată „cari sunt datorințele creștinului amăsurate înălțimii chemării sale“. După-ce tractează despre ele pe larg continuă: „Și consciu deplin fiind de aceste daruri nevoieștete de a-ți implini datorințele față de tine, față de aproapele și față de D-șeu, urmând glasului s-trei noastre biserici, careea de-apururea ne chiamă pe calea adevărului și a luminei și ne ferește de tot răul și întunerecul“, — și termină cu frumoșele cuvinte a-le ap. Paul [2 Tes. 5, 5—10].

Inregistrând pe scurt cuprinsul acestor 4 predici, credem, că scopul autorilor a fost, când pentru fie-care Duminecă a publicat 4 și 5 predici, ca prin acesta să se espună doctrina cuprinsă in evanghelia șilei din toate punctele de vedere, in conformitate cu doctrina bisericii noastre, ér păstorul de suflete să-și potă alege tema conform necesitașilor ardente a le păstoritorilor săi. Acesta împrejurare ridică valoarea acestui op, merit ca op iubilar din incidentul aniversării a XXV a fondării facultății teologice gr. or. la universitatea Francisco-Iosefină din Cernăuți.

Stilul e simplu și poporal. Tot ce dorim e, ca autorii in viitor să încunjure cuvinte și forme necorecte. ca acestea: in s e m n a n ț ă, l i p a ș, a s c o p o s i, i n s u ș i e, s t r ă p u r t a r e f o i e s c, ș e r v, â n t ă i l e a o m, p l ă u t ă, d e s a i n t r e b u i n ț e r e a c o n j u n c ț i e i c u m c ă, a p o i e x p r e s i u n i c a: o m e n i p u ț i n i i n c r e d i n ț ă (= oameni puțin credincioși), j e r t f ă n e c r u n t ă (= fără sânge). In fine să observe strict firea limbii noastre și să nu întrebuințeze construcțiuni ca: Dară să nu uitați, i u b i ț i i o r, ș i d e a c e e a (corect: nici de aceea); sau: V a c o r e s p u n d e a ș t e p t ă r i l o r c u a t ă t m a i v i r t o s, d e o r e c e etc.

Recomandăm cu căldură acest valoros op preoților noștri drept-credincioși, avisându-i tot odată, că cei ce doresc a și-l procura să se adreseze la administrația foiei bisericești „Candela“ din Cernăuți.

P.

D I V E R S E.

* *Serviciu divin solemn.* In ziua de 20 Novemre (2 Decembre) a. c. din incidentul iubileului de 50 de ani al domniei prégloriosului nostru împărat și

Rege *Francisc-Iosif I*, s'a oficiat în biserica catedrală din Arad, prin Prea Sfinția Sa părintele Episcop *Ioan Mețianu* asistat de preoțimea din localitate, în ființa de față a membrilor Consistoriului diecesan, a corpului profesoral și elevilor de la seminariul diecesan, a elevilor dela școala superioară de fetețe din Arad, și a unui public numeros, s-ta liturgie îmbinată cu doxologia mare, ridicându-se sfinte rugăciuni către Cel Atotputernic pentru sănătatea și îndelunga viață a *Maiestății Sale*.

D-șeu să primescă s-tele rugăciuni ridicate la tronul cel ceresc și cu această ocaziune pentru sănătatea și îndelunga viață a *Maiestății Sale*.

Inregistrăm tot-deodată, că cu această ocaziune s'a chirotesit prin Prea Sfinția Sa întru protopresbiter titular părintele asesor consistorial ordinar dela Consistoriul din Oradea-mare *Ioan Groza*, și întru presbiter a fost chirotonit d-nul *Procopiu Givulescu* ales paroh în Curtici.

* *Parastas*. Eri în 21 Novembre s'a oficiat în biserica catedrală din Arad prin Prea Sfinția Sa părintele Episcop al Aradului *Ioan Mețianu* asistat de preoțimea din localitate, fiind de față membrii Consistoriului, corpul profesoral, elevii dela seminariul diecesan și elevii dela școala superioară de fetețe din Arad, și un public ales și numeros, un parastas solemn pentru odihna sufletului fericitului întru aducere aminte *Archiepiscop și Metropolitul Miron Romanul*.

D-șeu să primească s-tele rugăciuni, și sufletul fericitului întru aducere aminte *Archiepiscop și Metropolit* să-l așeze în locașurile dreptilor.

În vezi amintirea lui!

* *Grătierea fugărilor militari*. Fôia oficiosă aduce vestea, că *Maiestatea Sa Monarchul* grațiază în 2 Decembre pe toți fugarii militari din țerile reprezentate în camera imperială, și le iartă pedeapsa restantă, mai departe iartă pedeapsa tuturor acelorora, cari nu s'au prezentat la asentare, dacă se anunță în decurs de un an; asemenea grațiază pe toți desertorii, dacă nu sunt vinorați și de alte fapte.

* *Sânțirea bisericeii din Négra*. La aniversarea ss. archistratigi *Michail și Gavril*, adecă după decursul abia de 13 zile, dela întronisarea bisericeii din *Minead*, — tot din bunătatea și binecuvântarea *Présânției Sale Domnului Episcop diecesan Ioan Mețianu*, — avurăm fericirea a saluta pre *M. O. D. Ioan Morariu*, adm. ppresb. ca delegat eppal, la sânțirea nôiuei biserice din *Négra*. Aci pre lângă *M. O.* pontificant asistată activ următorii ministri ai altariului, cei ce în ordinea ancienității de tagmă, est mod s'au grupat: 1) *Ioan Munteanu* presbiterul locului 2) *Petru Lazar* presb. *Prăgesci-Doncenilor*; 3) *Moise Bogdan* presb. *Ignescilor*; 4) *Sinesiu Iosa* presb. disponibil în *Ramna și* 5) *Petru Ardelean* presb. *Nădălbesci-Susanilor*. Au concurs activ în rituale învătăorii: 1) *Petru Faur* din *Mineal*; 2) *Isidor Tomuța* din *Groși*; 3) *Patriciu Covaciu* din loc, 4) *Petru Cociu* din *Donceni și* 5) *Pavel Ageu* din *Buhani*. *Honoratori externi* au fost prezenți: *D. Iosif Markovits* notar

cerc. în *Dezna*; *D. Constantin Russu* vice-forestier în *Nădălbesci* etc. și mulți fruntași din tôte parochiile nôiue vecine. În reasumat: la festivul act, au participat în numerele condițiunei, sexului și etățile preste una miă de persoane. Elevii școlei nôiue din *Buhani* au prestat răspunsurile liturgice.

M. O. D. admin. ppresb. în propriul seu ton măngăios, veritabil preoțesc, a ținut o predică întemeiată în vederile eruditului și religiosului mare naturalist *Isac Newton*, — despre existența și adorațiunea lui *Dumnezeu* — care fu ascultată cu viuă pietate, în linișce bisericească.

Cu mare satisfacțiune sufletescă scot în relief străbuna pietate creștină, manifestată în practicarea datinelor eređite din bătrâni la sânțire de biserică, prin proaducerea de daruri, și anume

Toți ortodoxi nostri cei cu dare de mână, interni și externi s'au prezentat cu facții și lumini, prescure și tēmie, colaci și oleuri, — așa că deși la subscrisul este practică irrevocabilă de ani 30, că *vesperina* dureză una ôră; *ortrina* 2 ôre; êr *présânta liturgiă* 3 ôre, — nôua biserică e provăđută cu luminarea, pre un an întreg.

Tasurile au adus peste 40 fl., cea ce într'o parochiă ca *Négra*, de abia 400 de suflete formeză punct epochal. *Presbiterul* locului, prin cuvântul de mulțumire în numele parochiei, adresat *Présânției Prébunului nostru Episcop*, la finea predicei *Dlui adm., ppresb.* a prémărit sēmțul ortodoxiei bătrânilor din *Négra* cei ce torturați de remușcarea conscienței pentru apostasia de 10 ani (1834—1844) când însuși episcopul *Vasilii Erdélyi* la 2 Maiu 1844 cu proprii sei pași li măsură în fața locului lungimea și largimea bisericeii ce promitea că le va fate — dênșii însă în remușcarea conscienței pentru pētrata apostasie, n'au primit, ci în decurs de 5 ani succesivi toți până la unul s'au reconvertit la ortodoxia străbunilor și părinților lor, așa istorisesc octogenariul *Grigoriu Dronca* cel mai de frunte parochian, carele a lucrât și nopte la edificarea nôiuei biserice de astăzi.

S'au învocat și sufletele decesilor bătrâni, luptaci energici pentru restaurarea străvechi ei religii ortodoxe în *Négra*.

Oh! *Bucure-se* și marele spirit al predemului *admin. ppresb. și inspector școl. districtual, presbit. Moise Ghergariu* (†1870) fost paroh al *Nădălbesci-Susanilor*, acest al *Imare Atanasiu* pentru acesta regiune, nord-vestică a protopopiatului nostru, carele nu numai era columna ortodoxiei nôiue, ci și cu partea leului în reconvertirea la ortodoxie a 8 parochii din vecinătate, căđute în apostasia mare, la anul de trista memorie pentru diecesa *Aradului 1834*.

Ca să nu smintesc contra cadrului îngust al unei referade điuaristice, — ating așa „per summos opices“ câteva donuri proaduse de credincioși și credincioșe, — mai vērtoș, — cari așa se vede țin la maxima evangelică „se nu șciă stânga ce face drepta“ au donat; dar' numele nu și-au insinuat, precum: cortină la ușele împărătesci, — stichariu preoțesc; coperiment pe prothron; pre ambe coruri; pe proscomidariu, pre

tetrapod, pe analogiu etc. Apoi caracteristicul, și anume: Servietele în cari erau învăluite oblatele (prescure, colaci, lumini tămie) toate noue în varii broderii de motive naționale-românești, — nu după usul comun s'au rețenut, — ei toate s'au donat, căci (scie poporul din tradițiune) ținând; așa ne-am pomenit din bătrâni — este datina, când se sântescse biserică nouă.

La înpoporatul banchet dat în onoarea zilei, — un honorafiori carele apodictice a pretins, să nu-i se publice numele, — spontan eu a inițiat un Fond de 5 fl. numerați, pentru ridicarea unei cruci publice înaintea s. biserice carele la moment s'a augmentat cu 1 fl. 50 cr. v. a. numerați.

Primesce Dómne, pre toți cei ce iubesc decorul Casei Tale, cu domneșcă potestatea Ta. presb. Ioan

* *Din privilegiul jubileului* de 50 de ani de domniei a Maiestății Sale Monarchului nostru Francis Iosif I, casa de păstrare a Boemiei dă un milion de floreni pentru scopuri filantropice.

* *A apărut!* Cartea dlui D. Voniga, cu titlul „*Espunerea spiritismului*“ deja a apărut. Volumul de 12 cote țipar, prin țiparul frumos și esteriorul elegant ni-se presintă în cea mai plăcută formă. — În bogatul cuprins al acestei cărți speciale, autorul espune cu multă îngrijire și în mod sistematic Istoria, dezvoltarea și lățirea spiritismului ca nouă credință, lățită mai virtos în cercurile așa numite „inteligente“. — În partea a doua produce interesante mărturii și dovești despre feluritele experimentațiuni mediumniste și manifestațiuni sau fenomene spiritistice.

Autorul procede din punct de vedere antispiritistic și combate cu asprime rătăcirile celor inclinați spre misticism. Prin mărturii și dovești produse arată înșelăciunile celor cu închipuire vie și halucinanți. În partea a treia a opului seu autorul trage vëlul de pe fața șarlatanilor și a înșelătorilor, cari prin actele lor secrete și producțiunile lor spiritistice induc pe cei naivi în erori, pe când ei își umplu poșnarele și își eluptă poziție în societatea blasivă.

Cartea interesantă, se poate procura dela autor în A rad str. Deák-Ferencz Nr. 18—4 și la Tipografia diecesană cu 1 fl. 50 cr. esemplarul.

* *Nici lipsa de succes nici contradicerea să nu paralizeze zelul preotului.* — Dacă și zelul nostru să n'aibă succesul dorit, dacă adevărurile ce le învățăm ar căde și în inimi vîrtose și nesimțitoare: noi totuși să ne mîngăiam cu aceea, că am dat onoare lui D-șeu și am făcut ce a depins dela noi, spre a face din disprețuitorii lui D-șeu — adorătorii lui. Nu totdeauna mîngăie El pre servii sei cu un succes grabnic și vișibil, ca omul să nu-și ascrie șie-și ceea-ce e opera grației; dară cuvîntul lui lucră totdeauna pe tăcute. Sămînța cea sântă, cere seamănă a fi cădută pe un ogor nemulțămitor, nu e încă pierdută și în curînd seau mai târziu va produce fructe salutare. Dumneșeu are ceasurile sale și nu depinde dela noi, a i-le hotărî atotputinței și înțelepciunii sale; spiritul seu lucrează unde și când voesce. Noi vedem nu-mai schimbările, ce le produce;

însă căile cele ascunse și admirabile, prin cari lucrează, nimene nu le poate cunoșce. Aceste sînt misterile cele adânci ale providinței, cari se vor manifesta de abia în ziua descoperirii. Dela noi El cere zel, încordare și sêmînătură; crescerea își reservează șie-și însu-și. Nouă ni poruncesce a învăța, a admonia, a pedepsi, a nu reține adevărul de frica oamenilor, ci a-l vesti în anșul tuturor; intrarea în inimă numai D-șeu însu-și poate să o deschidă. Christos venind în lume i-a adus sabia. Adevărurile ce le predicăm nu pot să placă lumii, pentru că condamnă lumea. Dacă de abia atunci am voi să începem a lucra pentru mîntuirea fraților nostri când evangeliul va fi după înțelesul lumii și adevărul nu va mai afla contradicere, atunci așteptăm ceea-ce după declararea Domnului nu se va întempla nici odată. Lumea totdeauna va fi dușmănoasă lui Isus Christos și învățătorei lui, ea totdeauna ni va răspunde nouă, ca și învățăceii Domnului: „Cuvîntul acesta e greu“. Învățăturile ce ni-le vestiți sînt exagerate, principiile nerealisabile, fără revoltare ele nu se pot asculta. Eacă! de un limbagiu ce acesta lumea nici când nu se va lăsa; noi trebuie să ne sșteptăm la aceea, a o vedé totdeauna sculându-se împotriva noastră, spre a împedeca intențiunea noastră, a batjocuri învățătura noastră, a discredită dirigétoria noastră și a improșcă veninul doșanii și al calumniării chiar în contra persoanei noastre. Dacă apostolii ar fi așteptat cu predicarea evangeliului până-ce țerile și orașele l-ar fi primit cu aplaus, de bună seamă că și astăzi încă întreg pămîntul s'ar închină idolilor și noi am fi primit dela antecesorii noștri în loc de credință adevărată numai superștițiuni idololatrice. Chiar aceasta e argumentul cel mai strălucitoriu pentru dumneșeitarea doctrinei lui Isus, că ea a aflat totdeauna contradicere și totdeauna a învins-o; că totdeauna a așțat lumea în contra sa și totuși totdeauna a supus-o sub jugul seu. A se teme de contradicere și pedici înșamnă deci, a nu avé nici o credință, pentru că însași credința ni le făgăduesce acestea drept glorie și remunerațiune pentru dirigétoria noastră (Din a V. predică conferențiară a lui Massillon).

† *Necrolog.* Subscriși cu inimă plină de durere aducem la cunoștința consengenilor, că neuitata noastră fetiță Silvia în etate de 2 ani după un morb greu și-a dat sufletul seu curat în mînile Tatălui Ceresc în 23 Noemvrie st. nou a. c. lăsând în cel mai profund doliu pre iubiții ei părinți, precum și pre iubiții ei frați și soră: Marioara, Alesandru și Iosif. Tămășda la 15/27 Noemvrie anul 1898. Întristații părinți: Alesandru Vasiadi și Florica Roxin.

* *Din istoria zăharului.* Se ție, că așa cam pe la 300—600 după Christos s'a aflat trestia de zăhar, care până atunci a fost necunoscută. În vécul al 6-lea, când Arabii aflară, că în India se află un material dulce, au învățat fabricațiunea lui și au cultivat și ei trestia de zăhar și în scurt timp atât s'a lățit acesta. încât s'au format orașe întregi, cari cultivau trestia de zăhar.

Dela Egipteni au învățat cultivarea acestei plante și Spaniolii și deja la 1150 numai în Motril au fost 14

fabrici mari de zăhar și pe 29 mii hectare de loc se cultiva trestia de zăhar.

Pe timpul războaielor cruciate trestia de zăhar a fost cunoscută și în Veneția, Germania și Ungaria. Pe timpul regelui Matia în Ungaria trebuie să se cultiva pe un teren estins trestia de zăhar, deoarece Matia a făcut dar Beatricei o grădină plantată cu trestia de zăhar. Tot de aci se deduce, că a trebuit să existe aici și fabrici de zahăr.

După 1490 au importat din America sfecelele de zăhar și de atunci pe încetul cultivarea trestiei de zăhar a dat înapoi, așa că azi numai pe insulele Cuba și Iava și în Brasilia se mai cultivă trestia de zăhar.

Literatură. Din „Revista ilustrată“, ce apare în Bistrița și al cărei redactor e d-l Ioan Pop Reteganul, editor Ioan Baciu (în Șoimoș, p. u. Nagy-Sajó) a apărut broșura 11, pentru Noemvre, cu un cuprins bogat și variat, ăr în text ilustrațiuni frumoase. Țtă cuprinsul: Balada ochilor, poesiă; Episcopul și Metropolitul Miron Romanul; Țiua morților; Logodnă: Rota morii (cu ilustrațiune) poesiă de Coșbuc; Țiua numelui de I. C. N.; Crăsmărița teiului, poesiă; Răspuns la întrebările d-lui G. Zăria; Prințisorii români (text și ilustrațiă); Anii vieții, legendă de Iuliu Bugnariu; Poetul tot poet; Descântece (cu ilustrațiuni); Blăstămul; Junele ce nu iubesc, poesiă; Poesii populare (cu ilustrațiune); Triumful științei, trad. de I. P. R.; Desperarea, Răcēla, Cântecul călătorului, poesii de Alvescu; Bibliografiă; Diverse; Din spiritul altora, etc.

* **Conferința contra anarchismului.** Conferința contra anarchismului s'a întrunit la Roma în 24 l. c. Ea s'a ținut în palatul Corsini și a fost deschisă de ministrul de externe italian Canevaro. El a mulțumit reprezentanților și 'șia exprimat credința, că conferința va avē rezultat bun. Fiind ales de president, a prezentat un regulament, care s'a primit. În sensul acestuia Canevaro a denumit doi vicepresidenți: pe ambasadorii Belgiei și Austro-Ungariei, apoi s'a procedat la stabilirea programului.

* **Insula lui Robinson.** Nu de mult se răspândise știrea că „insula lui Robinson“ (Juan Fernandez) din oceanul Pacific a fost distrusă de un cutremur de pământ și apoi a înghițit-o valurile apei. S'a dovedit însă, că știrea aceasta a fost o simplă născocire.

Toți cari au cetit frumoasa povestire despre aventurile lui Robinson se întreabă acum ce e adevărat din totă această istorisire atrăgătoare, aprōpe fantastică, care-i isvorul acestei istorisiri și ce e cu „insula lui Robinson“?

Din tot ce se istorisește numai următoarele sânt lucruri adevărate:

În anul 1705, matrozul scoțian Alexandru Selkirk a fugit dela stăpânul seu, celebrul navigator Dampier, când acesta a ajuns la insula Eiland, necunoscută până atunci. Fugarul a trăit în insula aceasta 4 ani și 4 luni nefiind în contact cu nici un suflet de om. La 1709, l'a găsit

acolo căpitanul Moobes Rooger, care l'a adus în Anglia. Istorisirea căpitanului a ispitit pe poetul Daniel Defoe să scrie vestitul roman „Robinson Crusoe“. Insula a primit mai târziu numele „Juan Fernandez“ după navigatorul Fernandez, care făcuse pe vremuri dese călătorii în părțile acelea. „Insula lui Robinson“ are o lungime de 22 chlm. și o lățime de 8 chlm. Grupa întreagă aparține republicii Chili.

„Insula lui Robinson“ a servit dela 1750—1834 ca loc de deportație a criminașilor.

Actualmente insula e locuită de 30 de inși: un German, un Elvețian, un Portughez, un Francez și 4 Chilieni cu familiile lor.

Insula e păduroasă în partea nordică. Locuitorii ei se ocupă cu creșterea vitelor; în toată insula lui Robinson sânt cam 100 de vite mari, 60 cai și 7000 de capre.

* **Esundări în Fiume.** Din Fiume sosesc sciri despre esundări. Se anunță că în cele din urmă zile ale săptămânei trecute au fost în regiunea orașului ploii mari torențiale, în urma căror valea Recino a esundat și a ruinat o mulțime de case. Vântul sirocco ținu într'una aprōpe o săptămână; el sbiciuind valurile umflate le-a făcut și mai amenințătoare. Apa a pētruns într'o mulțime de prăvălii.

* **Impăratul Wilhem acasă.** Părechea împărătească 'și-a terminat călătoria, sosind în 26 c. la 11 ore a. m. la Potsdam. La sosire au fost așteptați de cancelarul imperiului, principele Hohenloche. Impăratul a comunicat ministrilor rezultatele de până aci ale călătoriei sale, cât și cele-ce vor urma, a vorbit apoi despre starea actuală politică maritimă din Mediterana. Impăratul 'și-a sfirșit exposeul declarând, că este mulțumit cu rezultatul călătoriei sale orientale. La sosirea împăratului, în Berlin s'au arborat stindarde pe oficiile publice și pe multe case private. La bisericile catolice au fost trase clopotele și s'au arborat stindarde germane și de ale Papei.

Recercare: Administrațiunea tipografiei diecesane rōgă prin acesta pre toți P. T. DD. abonenți ai țōiei noastre, cari încă n'au solvit costul de prenumerațiune, să binevoescă a trāmite abonamentul cu reîntōrcerea postei.

Concurs.

Prin acesta se escrie concurs la postul do învățătoare dela asilul de copii inființat de nou în comuna Tulca. Emolumentele sânt: 300 fl., salar anual, 120 fl., pentru ținerea unei îngrijitoare (dajka) și locuință liberă.

Cele ce dresc a ocupa acest post să își trimită re-cursele ajustate după regulament, precum și testimoniul că posed limba română, la notariul din Tulca până în 10 Decemvrie c. n. a. c.

Alegerea se va ține în 15 Decembrie d. a. la 2 ore în cancelaria notarială din Tulcea.

Tulcea în 19 Noembrie 1898.

Ormay József, m. p.
notar și memb. în com.

—□—

Conform ordinului ven consistoriu din 15/27 Octombrie a. c. Nr. 5730, se descrie concurs pentru depunerea parohiei de prima clasă, din **Cenadul-sârbesc**, protopresbiteratul B.-Comloș, devenită în vacanță prin moartea preotului George Telescu' cu termen de alegere în 30 de zile dela prima publicare și pe lângă emolumentele:

1. Una sesiune pământ, din carea va folosi numai jumătate până la depurarea datoriilor remase pe aceea, după răposatul preot.

2. Birul și stolele uzuale, care toate dau un venit anual curat de 800 fl., computându-se întreaga sesiune.

Alegându-l preot va suporta: darea directă, echivalentul și regularea apelor.

Dela recurenți se cere calificațiune de clasa primă, având a-și ajusta recursurile conform §. 13 din Statut și a § 15 din Regulament, și adresându-le comitetului parochial se le substearnă Prea On. D. Paul Miulescu ppresbiter în Nagy.-B.-Comloș; ér până la alegere se-se prezente în biserică din Cenad cu observarea § 18 din Regulament spre a-și arăta desteritatea în oratorie și rituale.

Cenadul sârbesc din ședința comitetului parochial gr. or. rom. ținută la 15/27. Noembrie 1898.

Mir cu Nicolas, m. p.
președinte.

D. Bozian, m. p.
notariu.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, protopresbiter ases. cons.

—□—

Pentru îndeplinirea vacantei parochii din **Șuşanoveți** protopresbiteratu' Belințului se descrie concurs cu termen de 45 de zile dela prima publicare în foia diecesană pe lângă emolumentele stipulate de comitetul parochial la minimul de 400 fl. v. a.

Parochia fiind de clasa III. recurenții vor avea a produce calificațiunea prescrisă în Regulamentul pentru parochii.

Recursurile sunt a-se înainta în termenul de sus la P. On. oficiu protopresbiterat în Belințiu.

Reflectanții vor avea a se prezenta în vre-o Duminică ori sârbătoare în s. biserică de acolo cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parochii spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală.

Șuşanoveți, 16/28 Noembrie 1898.

Comitetul parochial.

Cu scirea mea: IOSIF GRĂDINARIU, m. p. protop.

—□—

Pentru îndeplinirea definitivă a postului de învățătoriu din comuna **Revetișiu** se deschide concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foia diecesană Biserica și Școala. Emolumentele sunt: 1 bani gata 180 fl.; 2) conferinție 10 fl.; 3) paușial de scris 5 fl.; bucate 10 cubule, 5 grâu, 5 cucuruz, 6 orgi de lemne, din care se va încălzi și școala, 2 jugere de pământ, curțir liber și grădina de legumii.

Recursurile ajustate conform regulamentelor școlare adresate com. parochial sunt a-se trimite preonoratulu

Domn Ioan Morariu administrator protopresbiterat în Buteni (Butyin) având recurenții a-se prezenta în vre-o duminică ori sârbătoare în sta biserică din loc pentru de aș arăta desteritatea în tipic și cântările bis.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine; IOAN MORARIU m. p. adm. protoppr.

—□—

Pentru ocuparea postului de capelan temporal la parochia ort. rom. s. Ilie din **Timișoara-Fabric**, se descrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foia diecesană „Biserica și Școala“.

Dotatiunea se compune; 1) din relutul sesiunii parochiale de 420 fl. anual, care se plătește regulat și lunar decursiv, o parte rezervată, de anual 190 fl. După trecerea din viață a preotului (paroch) concernent, relutul întreg îl va beneficia capelanul ales; 2) stola uzată, prețuită în cel puțin 120 fl.; 3) birul preoțesc dela 120 de căși respective familii, ce aparțin la parochia de fl. anual 120 fl.; 4) din venitul stolar al parochiei ppresbiterale la casul de suplinire $\frac{1}{3}$ parte; ceea ce subsumază însă o stipulare particulară între P. O. Domn ppresbiter-paroch și între capelanul ales; 5) din partea comunei bisericesci un ajutor anual de 50 fl., în număr, numai pe durata capelaniei. Văduva capelanului repostat T. Vaida are drept la competență viduală, pe un an de zile. — Alesul are să primescă asupra sa obligământul, ca să provadă regulat și permanent serviciul divin public în biserică s. Ilie.

Parochia fiind de clasa primă, dela competenți se cere calificațiunea prescrisă în §. 15 lit. a) a Regulamentului pentru parochii. În cât nu s'ar prezenta însă recurenți destui cu calificațiune pentru parochii de clasa primă, se vor admite la candidare și recurenți cu calificațiune de clasa a doua.

Recursurile sunt a se înainta în termenul de sus la P. O. oficiu ppresbiterat în Timișoara (Fabric). Reflectanții vor avea să se prezente în vre-o Duminică ori sârbătoare în s. biserică dela s. Ilie, cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parochii, spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală.

Din ședința comitetului parochial, ținută în Timișoara-Fabric, la 3/15 Noembrie 1898.

Comitetul parochial,

Cu consensul ppresbiter. tractual: Dr. TR. PUTICI, m. p.

—□—

Se descrie concurs pe parochia ort. rom. de a III-a clasă **Buhani** situată în protopresbiteratul Butenilor, cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foia diecesană „Biserica și Școala“ pe lângă emolumentele stipulate de comitet la 440 fl. v. a. și anume a) usufructul sesiunii 220 fl.; b) cortelul și grădina 80 fl.; c) birul usuat 70 fl.; d) stolele uzuale 70 fl. Petițiunile intitulat subsemnatului comitet, au a se adresa Oficiului protopresbiterat în Buteni (Butyin) cottul Arad. sub durata termenului susexpus.

Se notéză cum-că preotésa Magdalena Dancu véd. Sabên beneficiază $\frac{1}{2}$ de toate emolumentele preoțesci, până la aniv. s. prof. Eliă, anul proxim venitoriu (20 Iuliu st. v. 1899).

Comitetul parochial.

Ioan Munteanu, m. p. *Pavel Ageu, m. p.*
adm. par. președ. inv. notar.

În conțelegere cu mine: IOAN MORARIU, m. p. adm. protopresbiterat.

—□—